

شُرکِ اخلاقی

ماهیت، علل و راه‌های برون‌رفت

www.ketab.ir

تألیف:
ملیحه محمودی بیات

سرشناسه: محمودی بیات، ملیحه، ۱۳۴۹ -

عنوان و نام پدیدآور: شرک اخلاقی: ماهیت، علل، و راه‌های برون‌رفت/ تألیف: ملیحه محمودی بیات؛ ناظر فنی: مؤسسه فرهنگی هنری نوین پژوهش فیاض.

مشخصات نشر: تهران: میراث فرهیختگان، ۱۳۹۸. مشخصات ظاهری: ۲۲۲ ص.

شابک: 0-701316-622-978/ وضعیت فهرست‌نویسی: فیفا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۱۴ - ۲۲۲؛ همچنین به صورت زیر نویس.

موضوع: شرک. موضوع: Polytheism. موضوع: شرک - احادیث. موضوع: Polytheism -- Hadiths

موضوع: شرک -- جنبه‌های قرآنی. موضوع: Polytheism -- Qur'anic teaching

موضوع: شرک -- جنبه‌های مذهبی - اسلام. موضوع: Polytheism -- Religious aspects -- Islam

موضوع: شرک -- جنبه‌های مذهبی - اسلام. موضوع: Polytheism -- Religious aspects -- Islam

موضوع: شرک -- جنبه‌های مذهبی - اسلام. موضوع: Polytheism -- Religious aspects -- Islam

رده‌بندی کتبی: ۵/۳. رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۶۴. شماره کتابشناسی ملی: ۵۹۰۳۳۶۸

شرک اخلاقی

ماهیت، علل، و راه‌های برون‌رفت

مؤلف: ملیحه محمودی بیات

ناشر: میراث فرهیختگان Publications Miras Farhikhtegan

ناظر فنی: مؤسسه فرهنگی هنری «نورین پژوهش فیاض»

چاپ: فاطر ۱۴۰۰-۱۹۱۶

Novin Pazhuheh Fayyaz Art and Cultural Institute

چاپ اول/ مهر ۱۳۹۸ شمسی / شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۳۰۰۰۰ تومان

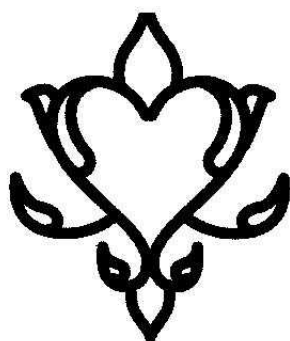
حق چاپ برای مؤلف محفوظ است

شابک: ۰-۱۶-۷۰۱۳-۶۲۲-۹۷۸

WWW.MIRASFAHRIKHTEGAN.COM

فهرست مطالب

۱۳.....	چکیده:
۱۴.....	دیباچه
۱۹.....	فصل اول:
۲۱.....	مفهوم شناسی
۲۱.....	مفهوم شناسی شرك
۲۲.....	شرك از منظر قرآن:
۲۵.....	شرك در روایات
۲۶.....	اقسام شرك
۲۸.....	زیانها و خطرات شرك:
۲۸.....	۱. ذلت و خواری:
۲۹.....	۲. تکیه بر منطق بی بنیاد:
۲۹.....	۳. ضعف و ناتوانی:

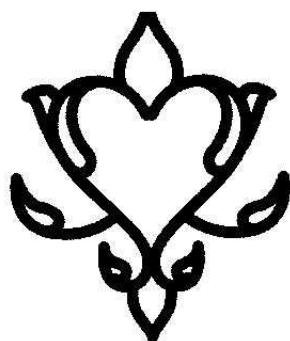
۳۱.....	مفهوم شناسی ریا
۳۱.....	ریا در لغت:
۳۳.....	ریا در اصطلاح:
۳۶.....	ریا در آیات:
۳۸.....	ریا در روایات:
۴۲.....	مفهوم، بناسی اخلاق
۴۲.....	معنای لغوی:
۴۳.....	معنای اصطلاحی:
۴۷.....	فلسفه اخلاق
۵۱.....	شرایط فعل اخلاقی
۵۳.....	مفهوم شناسی انگیزه و نیت
۵۶.....	اقسام انگیزه در اخلاق دینی و سکولار:
۵۶.....	تعریف نظریه‌های اخلاقی:
۵۶.....	۱. پیامدگرایی (نتیجه‌گرایی):
۵۶.....	الف. خودگرایی اخلاقی:
۵۸.....	ب. سودگرایی:
۵۸.....	۱. سودگرایی عمل‌نگر:
۵۹.....	۲. سودگرایی قاعده‌نگر:
۶۰.....	۳. سودگرایی عام:
۶۱.....	۲. وظیفه‌گرایی:
۶۱.....	وظیفه‌گرایی عمل‌نگر:
۶۲.....	۳. اخلاق فضیلت‌مدار:
۶۳.....	انگیزه در نظریه‌های سکولار
۶۳.....	ویژگی‌های نظام اخلاقی اسلام:

چهارمین ویژگی: نیت؛	۶۹
اقسام انگیزه‌ها و نیتها:	۷۰
نیت از منظر اسلام:	۷۱
مفهوم شناسی فضیلت و ردیلت	۸۴
ماهیت فضیلت از دیدگاه ارسطو:	۸۴
ملاك فضیلت و ردیلت از نظر ارسطو:	۸۶
معنای «حدّ وسط» نزد ارسطو	۸۸
عقل، تعیین کننده حد وسط:	۹۲
دیدگاه ابن سکون:	۹۳
اصول رذایل از نظر اسکوه:	۱۰۱
شبه فضائل نمودی از ریا	۱۰۲
جایگاه ریا در اخلاق	۱۰۴
اقسام ریا:	۱۰۵
۱. ریا به لحاظ متعلق:	۱۰۵
۲. ریا به لحاظ بروز و ظهور:	۱۰۹
۳. ریا به لحاظ حکم:	۱۱۰
ارکان ریا:	۱۱۶
درجات رکن اول (قصد ریا):	۱۱۷
درجات رکن دوم:	۱۱۸
درجات رکن سوم (هدف ریا):	۱۱۹
احکام ریا:	۱۲۰
ریا در ابتدای عمل:	۱۲۰
نقد و بررسی نظرات	۱۲۱
ریا در اثناء عمل:	۱۲۲

- ۱۲۳..... ریا پس از عمل:
- ۱۲۴..... فلسفه‌ی تحریم ریا:
- ۱۲۵..... استثناء ریا، ریای مشروع:
- ۱۲۶..... خوشحالی به آگاهی مردم بر عبادت:
- ۱۲۷..... پنهان ساختن گناهان:
- ۱۲۸..... قصد تشویق مردم به عبادت الهی:
- ۱۳۰..... معرفی حوش:
- ۱۳۱..... نشانه‌های ریاکاری:
- ۱۳۳..... اشکال ریا ورزی یا "هر گوناگون":
- ۱۳۳..... تزویر و ریا در دین:
- ۱۳۴..... خانه‌های ریایی:
- ۱۳۵..... سفره ریایی:
- ۱۳۶..... اعتدال در پذیرائی:
- ۱۳۷..... تکریم ریایی:
- ۱۳۹..... مراتب ریا بر اساس شرک:
- ۱۳۹..... مقام اول - و آن دارای دو درجه است:
- ۱۴۰..... مقام دوم - و در آن نیز دو مرتبه است:
- مقام سوم - که ریای معروف پیش فقها (رضوان الله علیهم) است دارای همین دو درجه است:
- ۱۴۰..... مقام اول: ریا در عقاید:
- ۱۴۲..... مقام دوم: ریا در اخلاق و ملکات باطنی:
- ۱۴۴..... مقام سوم: ریا در اعمال:
- ۱۴۵..... شرک از آفات توحید در عبادت:
- ۱۴۹..... شرک و رابطه آن با ریا:

عوامل ریا.....	۱۵۱
عوامل روان‌شناختی.....	۱۵۱
عوامل شناختی و اخلاقی ریا.....	۱۶۱
عدم شناخت خداوند:.....	۱۶۱
رابطه ریا با رذایل اخلاقی (ریشه‌یابی اخلاقی):.....	۱۶۵
شرك خفی:.....	۱۶۶
نفاق:.....	۱۶۶
کوردلی و کم‌خردی:.....	۱۶۶
دروغ:.....	۱۶۶
انگیزه‌ها و درجات ریاورزی.....	۱۷۶
محبوبیت در قلوب مردم:.....	۱۷۶
حفظ مقام و منصب:.....	۱۷۹
شهرت طلبی:.....	۱۷۹
آثار و پیامدهای ریا.....	۱۸۱
آثار فردی:.....	۱۸۱
آثار و پیامدهای اجتماعی ریاورزی.....	۱۹۲
معالجه علمی ریا:.....	۱۹۵
معالجه عملی ریا:.....	۱۹۷
پنهان کردن اعمال:.....	۱۹۷
حقیقت و مراتب اخلاص.....	۱۹۸
حقیقت و مراتب اخلاص.....	۲۰۱
قرآن و اخلاص:.....	۲۰۲
بندگان مخلص:.....	۲۰۳
اخلاص در مخلوق، خلوص در بندگی:.....	۲۰۵

۲۰۷	پرهیز از گناه نشانه اخلاص:
۲۰۸	توضیح حدیثی در باب اخلاص:
۲۱۲	جلوه‌های صداقت:
۲۱۲	حاصل سخن
۲۱۵	فهرست منابع

دیباچه

فهم مطالب بلند حکمت، مهارت، روح و سلامت نفس می‌خواهد، درک حقایق اشیاء، تلطیف سروتو و توحّد خاطر می‌خواهد. رسیدن به معارف عمیق، قلب مطمئن و ضمیر بیدار می‌خواهد. نفس بیمار توان حمل بار امانت را ندارد. انسان خواهان کمال است و کمال نفس به این است که انسان خرد را بسازد؛ و انسان تا طهارت قلب پیدا نکند نمی‌تواند به حقایق موجودات برسد. همه‌ای همه سعادات و مهم‌ترین واجبات، معرفت نفس یا خودشناسی است و آنکه در شناخت باطل زیست و گوهر ذاتش را تباه کرد و برای همیشه بی‌بهره ماند و این واضح است که کاری مهم‌تر از خودشناسی نیست که آن هم مبتنی بر خودسازی است.

طی این تحقیق قصد داریم نگاهی علمی - فلسفی به آفت بزرگ اخلاقی یعنی شرک خفی و مهم‌ترین مصداق آن داشته باشیم چراکه می‌تواند شیوع آن‌ها نه تنها

افراد را به فساد کشانده و قلب‌هایشان را بیمار خواهد ساخت بلکه می‌تواند جامعه را تحت تأثیر قرار داده و نظام روابط انسانی را که پایه آن بر اساس صداقت و درستی رفتار و گفتار است، به تباهی سوق داده و جامعه را آن‌چنان مبتلا نماید که ظاهرسازی‌ها و ریاکاران به جای حقایق نشسته و حق‌گویان و حق‌طلبان در گوشه تنهایی، عزلت گزیده و جامعه را در دست تزویر و فریب از درون متلاشی شده و از پیشرفت بازایستد که البته اهمیت و ضرورت این پژوهش نیز از این جهت می‌باشد. همچنین نگاهی به علل و ریشه‌های ایجاد و انتشار این بیماری انداخته و راهکارهایی در جهت علاج آن ارائه داده و خود نیز به برخی صحیحی از حدود آسیب‌هایی که می‌توانند از جهات مختلف به فرد و جامعه وارد و رزند رسیده و تلاش در پیشگیری و کنترل آن در میان افراد و در سطح بالاتری یعنی جامعه نماییم.

خداوند عقل را در وجود آدمی به ودیعه نهاده و او را تحت نظارت پیامبر درونی قرار داد، همچنین بار دیگر بر انسان ممت نهاد و رسولی را همراه با کتب آسمانی بر مردم فرستاد تا اینکه همه انسان‌ها را هدایت نمایند و حق را بنویسند و میوه دل‌های مؤمنین قرار دهند و آن‌ها را از صفات پست و رذیله که هر کدام از ام‌های شیطان است آگاه سازند. یکی از این صفات که انسان را از راه عبودیت و بندگی بازمی‌دارد شرک خفی یا شرک اخلاقی است؛ به این صورت که انسان اعمال و عبادت خود را برای تظاهر و ریا به خلق خدا انجام می‌دهد.

با توجه به اینکه این صفات انسان را از سیر در مسیر اصلی خود بازمی‌دارد، در این تحقیق سعی بر آن شده که پیرامون این موضوع در آیات و روایات و نظرات علماء

و دانشمندان همچنین راهکارها و پیشگیری و ارائه پیشنهادهایی بپردازیم.

البته لازم به ذکر است که در این پژوهش قصد داریم بحث ریا را در اخلاق دینی مورد بررسی قرار دهیم و چون اخلاق دینی هم آیات و روایات را در برمی گیرد و هم دیدگاه فیلسوفان مسلمان را، در توضیح مطالب، از هر دو منبع استفاده شده است. در باب پیشینه این پژوهش بیان این نکته ضروری می نماید که در بررسی های به عمل آمد از سایت های اینترنتی، کتاب یا رساله ای که به این عنوان نوشته شده باشد نیافتیم، البته در مورد این بحث کتاب ها و یا رساله های دیگری در حیطه قرآن و روایات به نگارش درآمده ولی به بررسی این موضوع از منظر حکمای علم اخلاق و رابطه ریا با شرک اخلاقی، همچنین مباحث فلسفی - اخلاقی - اجتماعی از دید عقلانی و بررسی ریشه ها و راهکارهای این رذیله ناپسند پرداخته نشده است. منابع ما در این کتاب ابتدا استفاده از آیات و روایات و همچنین کتب کلامی - فلسفی - اخلاقی مربوط به بحث ریا بخصوص به علمای علم اخلاق از جمله جامع السعادات، اخلاق ناصری و فلسفه های اخلاق است و همچنین در بقیه بحث ها و بخش ها از کتب روانشناسی و اجتماعی نیز استفاده در صورت لزوم استفاده کرده ام. از آنجایی که محور اصلی پایان نامه را بحث ریا و شرک اخلاقی از دیدگاه علمای علم اخلاق تشکیل می دهد، روشی که در انجام پژوهش دنبال شده پژوهشی کتابخانه ای است.

نخست تمامی اطلاعاتی که در باب اخلاق و مربوط به آن بود جمع آوری کرده و مورد بررسی قرار گرفته و سپس از نظرات علمای علم اخلاق از جمله نراقی - ابن

﴿ شرک اخلاقی: ماهیت، علل و راه‌های برون‌رفت

مسکویه و... که راهگشای نتایج صریح‌تر بوده بهره‌هایی برده شده است.

www.ketab.ir